

Предмет і значення науки логіки. Мислення і мова

ПЛАН

1. Поняття про мислення. Абстрактне і конкретне мислення.
2. Предмет логіки як науки.
3. Мислення і мова. Семіотика.
4. Історія науки логіки.
5. Значення логіки для правознавства та юридичної практики.

1. Поняття про мислення. Абстрактне і конкретне мислення

Мислення з логічної точки зору є процес формування думок та встановлення відношень між думками, що створює певні інтелектуальні структури та оцінюється за правилами істинності.

Мислення буває: теоретичним і практичним, образним і словесним, конкретним і абстрактним, повсякденним і науковим.

1. Поняття про мислення. Абстрактне і конкретне мислення

Абстрактне мислення (від лат. abstraction – відокремлюю, відволікаюсь) – це процес утворення узагальнених предметів з відволіканням від несуттєвих характеристик та предметної форми.

Використовується при теоретичному мисленні.

Характерними особливостями абстрактного мислення є: *узагальнення, опосередкованість та нерозривний зв'язок з мовою.*

1. Поняття про мислення. Абстрактне і конкретне мислення

Конкретне мислення – це процес утворення понять щодо одиничних предметів за суттєвими характеристиками та встановлення відношень між цими поняттями.

Використовується при практичному мисленні.

Характерними особливостями конкретного мислення є: безпосередній зв'язок з практикою; оперування одиничними предметами, що мають уявну образну форму; деталізація; відносна залежність від часу та контекстів.

2. Предмет логіки як науки

Предметом науки логіки є форми думки при правильному мисленні та закони, за якими формуються думки у пошуках істини.

Принципами правильного мислення є:
визначеність, послідовність і доказовість (аргументованість).

Неправильне мислення містить порушення правил, при яких виникають *алогізми* – логічні помилки.

2. Предмет логіки як науки

Форма думки (логічна форма) – це спосіб організації частин змісту предмета думки, що відповідає предметові дійсності.

Форма думки інваріантна, а зміст варіативний.

Істинність форми і змісту думки означає, що форма повинна бути правильною (побудованою за правилами), а зміст повинен бути адекватним (відповідним щодо дійсності). Хибною буде думка, що має неправильну логічну форму або неадекватний зміст, або і те і інше.

3. Мислення і мова. Семіотика

Мова – це система знаків з відношенням, що визначається правилами утворення та перетворення.

Природні мови виникають стихійно в практичній діяльності (національні мови).

Штучні мови створені людиною для фіксації результатів і засобів пізнання і використовується для технічної комунікації за встановленими правилами.

Гібридні (спеціалізовані) мови поєднують елементи природної та штучної мови (мова логіки Аристотеля, наукова термінологія).

3. Мислення і мова. Семіотика

Семіотика – це наука про знаки і знакові системи.

Знак – це матеріальний об'єкт, що є замісником предмету у мові, символічно його представляє.

Знаки поділяються на: індекси, іконічні та символічні знаки.

Кожен знак має предметне значення та сенс.

Предметне значення – це об'єкт, що відповідає знаку.

Сенс – це інформація про предмет, на основі якої конструюється ідеальний образ предмета.

3. Мислення і мова. Семіотика

Семіотика – це наука про знаки і знакові системи.

Знак – це матеріальний об'єкт, що є замісником предмету у мові, символічно його представляє.

Знаки поділяються на: індекси, іконічні та символічні знаки.

Кожен знак має предметне значення та сенс.

Предметне значення – це об'єкт, що відповідає знаку.

Сенс – це інформація про предмет, на основі якої конструюється ідеальний образ предмета.

3. Мислення і мова. Семіотика

Семіотика включає три теорії, що представляють рівні семіотичного аналізу мови: синтаксис, семантику і прагматику.

- *Синтаксис* (від грецьк. *sintaxis* – додавання, побудова, порядок) вивчає види знаків та відношення між знаками (знак–знак), випрацьовує правила побудови знакової системи.
- *Семантика* (від грецьк. *semantikos* – позначений) – досліджує відношення між об'єктом і знаковою системою (знак–значення). В межах семантики є семантична теорія інтерпретації (значення).

3. Мислення і мова. Семіотика

- *Прагматика* (від грецьк. pragmaticus – практичний) – досліджує відношення між суб'єктом пізнання та знаковою системою (знак–сенс). Сенс – це предмет уявлення (а не безпосереднього спостерігання), що представлений змістовно. В межах прагматики виникла прагматична теорія інтерпретації (сенсу).

Відношення знаку, значення і сенсу складає
семіотичний трикутник.

4. Історія науки логіки

Розрізняють наступні етапи розвитку логіки як науки:

- I етап – традиційна логіка (від IV ст. до н. е. до сер. XIX ст.);
- II етап – сучасна логіка (від сер. XIX ст. до тепер. часу).
- В свою чергу, сучасна логіка поділяється на класичну (математичну, символічну) і некласичну (модальну та ін.).

4. Історія науки логіки

- Аристотель – родоначальник традиційної логіки. Основні логічні теорії – теорія силогізмів (дедукція) та теорія доведення. Головний комплекс логічних праць – «Органон», в який включені «Категорії», «Перша і друга аналітики», «Топіка», «Про тлумачення», «Про софістичні спростування», «Риторика».
- Представниками схоластичної логіки періоду Середньовіччя є: Іоанн Росцелін, П'єр Абеляр, Петро Іспанський, Раймунд Луллій, Дунс Скотт, Вільям Оккам та ін. В цей період логіка формується як університетська освітня дисципліна, з'являються перші підручники з логіки в середньовічній Європі (Петро Іспанський).

4. Історія науки логіки

- У XVII ст. схоластична логіка підлягає критиці. Ф. Бекон визначає «логіку відкриття», що дає нове знання. В роботі «Новий органон» він викладає метод індукції.
- Математична логіка представляє класичну парадигму в історії логіки, використовує метод формалізації з залученням особливої мови логіки, що є аналогом мови математики. Пов'язана з ім'ям Г. Лейбниця, а також Т. Гоббса та Р. Декарта. Період алгебри логіки починається з опублікування праці Дж. Буля «Математичний аналіз логіки». З'являється метод логічних обчислень з використанням алгебраїчної символіки, процес умовиводу розглядається як розв'язання логічних рівностей.

4. Історія науки логіки

- Некласичний період сучасної логіки охоплює період з початку XX ст. по тепер. час. Некласичні логіки постають в якості множини різних формальних систем, в яких варіюється апарат традиційної та формальної логіки, що дозволяє отримати різні моделі логічних висновків та логічної істини. Серед видів неklasичної логіки: нечітка логіка, інтуїціоністське числення висловлювань, лінійна логіка, модальна логіка, пара несуперечлива логіка, релевантна логіка та ін.

5. Значення логіки для правознавства та юридичної практики

- *Загальнотеоретичне значення* логіки полягає у її методологічній функції.
- *Загальнокультурне практичне значення* логіки полягає у формуванні культури мислення шляхом засвоєння та застосування логічних законів і правил строгого мислення.